

*Доцент кафедри теорії та історії
держави і права Дніпропетровського
державного університету внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент
Сердюк Ігор Анатолійович*

ТЕРМІНОЛОГІЧНА НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ КАТЕГОРІЙ, ЩО ВІДОБРАЖАЄ ПРАВОВЕ ЯВИЩЕ ВТІЛЕННЯ ПРИПИСІВ ПРАВОВИХ НОРМ У ПРАВОМІРНІЙ ПОВЕДІНЦІ ПРАВО-ДІЄЗДАТНИХ СУБ'ЄКТІВ

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету на основі проведеного семантичного аналізу слів «реалізація», «право» та «норма права» спробувати подолати термінологічну невизначеність загальнотеоретичної категорії, що відображає правове явище втілення приписів правових норм у правомірній поведінці право-дієздатних суб'єктів.

Огляд наукової і навчальної юридичної літератури, присвяченої проблемі реалізації норм права, свідчить як про відмінність у поглядах учених щодо розуміння однойменного поняття, так і про вживання ними різних термінів для словесного позначення цієї загальнотеоретичної категорії.

Зауважимо, що у науковій і навчальній юридичній літературі вживаються такі терміни, як словесний символ поняття, що розглядається нами: 1) правореалізація; 2) реалізація права; 3) реалізація норм права.

Великий тлумачний словник сучасної української мови за загальною редакцією В. Бусела не містить трактування терміна «реалізація» як складової усіх трьох словосполучень і відсилає користувачів до слова «реалізувати». Останнє несе у собі подвійне смислове навантаження: 1) здійснювати, робити реальним, втілювати що-небудь у життя; 2) переводити на гроші, продавати [1]. Зважаючи на предмет дослідження, з-поміж двох вищенаведених трактувань цього терміна допустимим у плані подальшого аналізу є лише перше.

Слово «правореалізація» є складним і утворилося в результаті об'єднання двох коренів (право та реалізація). Оскільки його смислове навантаження аналогічне терміну «реалізація права», спробуємо дати відповідь на питання про те, який із двох уживаних термінів «реалізація права» чи «реалізація норм права» є більш вдалим для словесного позначення такого явища правової дійсності як втілення приписів правових норм у правомірній поведінці право-дієздатних суб'єктів.

Відповідь на поставлене нами питання знаходиться у прямій залежності від того, яке смислове навантаження несуть у собі слово «право» та словосполучення «норм права», що є складовими термінів «реалізація права» та «застосування норм права».

Передусім уважаємо за необхідне зробити деякі уточнення методологічного плану. Відображенням (проявом) наявного в сучасній правничій науці плуралізму підходів до праворозуміння є різні інтерпретації терміно-поняття «право», причому в межах окремих із них (наприклад,

соціологічного або психологічного) узагалі не використовується термін «реалізація права». Це й зрозуміло, адже абсурдними є навіть ідеї реалізації «живого права» чи психічної реальності у вигляді імперативно-атрибутивних емоцій.

Натомість поняття реалізація норм права знайшло належне теоретичне обґрунтування в нормативізмі та позитивізмі, що в останній час хоча й зазнали певних «репутаційних втрат», однак залишаються доволі впливовими у вітчизняній правничій науці.

Слово «право» в межах нормативістського підходу вживається в суб'єктивному (як певні можливості суб'єкта, що є засобом задоволення його інтересів) й об'єктивному (як система юридичних норм, які створені або санкціоновані державою з метою регулювання найважливіших суспільних відносин) значеннях.

Термін «норма права», навпаки, вирізняється своєю однозначністю і тлумачиться як формально визначене правило поведінки загального характеру, що здійснює регулятивний або охоронний вплив на суспільні відносини, походить від держави чи громадянського суспільства, реалізація якого гарантована можливістю застосування державного примусу [2].

Зважаючи на полісемічність слова «право» та однозначність у підході до розуміння словосполучення «норма права» (якщо не брати до уваги приписи нетипового характеру, що не мають властивостей класичних норм права (спеціалізовані норми права), а також різні погляди вчених з приводу суб'єкта, від якого можуть походити ці правила поведінки – лише від уповноважених державних органів чи й інших суб'єктів права), вважаємо більш вдалим і коректним уживання терміна «реалізація норм права» для словесного позначення поняття, що відображає правовий феномен втілення приписів правових норм у правомірній поведінці право-дієздатних суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бусел В. Т. Реалізувати. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, 2002. С. 1018.
2. Сердюк І.А. Норма права, правова норма і юридична норма: співвідношення понять. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. – № 1 (58). С. 129-135.